

EIGEN SCHOON.

WESTBRABANTSCH TYDSCHRIFT

VOOR.

GESCHIEDENIS.
 OUDHEIDSKUNDE.
 FOLKLORE.
 TAALKUNDE.

Eerste Jaargang Nr 6

15 Juni 1911

EIGEN SCHOON	
WEST- BRABANTSCH TIJDSCHRIFT VOOR GESCHIEDENIS, OUDHEIDSKUNDE, ♦ ♦ ♦ FOLKLORE EN TAALKUNDE ♦ ♦ ♦	
Verschijnende den 15 ^{den} van iedere maand	
Inschrijvingsprijs : 2.50 fr. 's jaars	
Voor al wat den opstelraad betreft gelieve men te schrijven naar het Bureau van Eigen Schoon te Opwijk ; voor al wat den dienst betreft naar het Bestuur van het Davidsfonds te Assche. -:- -:- -:- -:- -:- -:- -:-	

1ste JAARGANG.

N° 6.

De Schepenen van Lennick

In n° 3 van « Eigen Schoon » heeft de E. H. Vennekens, pastoor van St Martens - Lennick, de aandacht gevestigd op de tweemaal herhaalde melding van Lennick in een diploma van 877, uitgaande van Karel den Kale, keizer van Duitschland, koning van Frankrijk, en in een ander diploma, van Zwentibold, koning van Lotharingen, waarin gewag gemaakt wordt van het bestaan eener kapel te Lennick in 897.

Beide oorkonden, in de « opera diplomatica » van Miræus bewaard, verdienen in hun geheel medegedeeld te worden, want zij bieden voor de geschiedenis van Lennick en van de Abdij van Nijvel andere zeer eigenaardige bijzonderheden. Zij bieden zelfs voor de algemeene geschiedenis een voorbeeld van de betrekkingen, welke in de IXe eeuw de vorsten en de abdijen, vóór het leenroerig tijdvak gesticht, met elkander onderhielden.

De eerste kiemen van den inbezitstellingstwist, welke later gansch de christenheid beroerde, zijn daarin reeds voelbaar, en wat in het bijzonder de abdij van Nijvel betreft, het begin van het conflict der Wastijnen, welk in de XIIIe eeuw eindigde met de aanhechting aan de bezittingen der hertogen van Brabant en der heeren, onder voorwendsel van bescherming of van voogdijschap, van het grootste gedeelte van het gebied der kloostervrouwen van Ste Gertrudis.

Zelfs dan, wanneer men deze oorkonden niet bezat, zou er insgelijks geen twijfel overblijven over het bestaan in de IXe eeuw der twee dorpen Lennick, vermits de streek van af het Romeinsch tijdvak bewoond werd, gelijk getuigen de menigvuldige Romeinsche overblijfselen, gevonden niet

alleen op « Tombergen » aan de « Drij-Kruisen, » op den « Tuytberg, » maar ook op den « Hunsel, » op « Tuytenberg, » op « Ten Helleken, » op « Saffelberg, » en te « Bree Eyck, » zonder andere vondsten mede te tellen, welke niet behoorlijk werden onderzocht, of welke nog ten blakke zouden kunnen komen.

Op al deze punten zijn er *tumuli* geweest, Romeinsche verblijfplaatsen, villa's, keizerlijke hoeven aanduidende, die blijkbaar het vertrekpunt zijn geweest van groepeerings van woningen, welke er nog bestaan, alhoewel het moeilijk zou wezen, daarvan, door de eeuwen heen, eene uitgebreide geschiedenis te schetsen, bij gebrek aan bepaalde en nauwkeurige inlichtingen.

* * *

Er is echter eene tweede vraag, door uwen geëerden medewerker opgeworpen, waarop 't waarschijnlijk niet lastig zal wezen te antwoorden met echte en onuitgegeven bewijsstukken.

Door het samenbrengen der dagteekeningen en het bestudeeren der oorkonden uit de XIIIe eeuw, bemerkt men alras, dat de oprichting, in 1236, van het Land van Gaesbeek, als lijftocht aan Godfried van Leuven gegeven door zijnen broeder den hertog van Brabant, Hendrik II, gevolgd werd door de volledige herinrichting van bedoeld grondgebied zoo onder burgerlijk als onder geestelijk opzicht.

Dit Land van Gaesbeek, benevens eenige andere bijkomende deelen, bestond hoofdzakelijk uit de twee groote parochiën van Lennick en van Leeuw, welke te dien tijde het grondgebied behelsden, hedendaags aan 11 gemeenten en 15 onderscheidene parochiën toegekend, namelijk de gemeenten en parochiën :

1. St Quintens-Lennick,	7. Itterbeek,
2. St Martens-Lennick,	8. Vlesenbeke,
3. Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek,	9. Audenaken,
4. Gaesbeek,	10. Elinghen,
5. Schepdael,	11. St Laureijs-Berchem;
6. St Pieters-Leeuw,	

en daarbij de parochiën :

- 12) Eiseringen (onder St Quintens-Lennick),
- 13) Pede (onder Schepdael),
- 14) Loth (onder St Pieters-Leeuw),
- 15) Zuene » » » » .

Godfried van Leuven hield zich onmiddellijk bezig met het aantal

zijner parochiën te doen aangroeien, en 't is alzoo dat hij Leeuw in twee, en Lennick in drie splitste. Van de parochie Leeuw scheidde hij die van Atterbeek af; Leeuw behield als afhankelijkheden Vlesenbeke, Audenaeken, Elinghen en Berchem, en de moederparochie ontving den naam St Pieters-Leeuw.

De parochie Lennick werd gesplitst in O. L. V. Lombeek, dat tot dan toe kortaf Lombeek hiet, in St Martens-Lennick, dat Schepdael als gehucht behelsde, en in St Quintens-Lennick, dat als gehuchten bevatte Eisingen en Gaesbeek, waar de burcht van Godfried gelegen was.

Deze verdeeling bleef bijna 150 jaren bestaan, en tijdens gansch het begin zijner geschiedenis en totdat het gehucht in 1381 als zelfstandige parochie werd opgericht, deelde Gaesbeek het lot van de parochie St Quintens-Lennick.

Daaruit sproot meer dan ééne verwarring voort, en 't is alzoo dat al de akten vóór 1381, sprekende over de parochie of de kerk van Gaesbeek, in werkelijkheid de parochie of de kerk van St Quintens-Lennick aanduiden; het was waarschijnlijk hetzelfde met de «vrijheid», met de «poerterye» en het schependom, nu eens «van Lennick» dan weer «van Gaesbeke» gehheeten; van in de XIIIe tot de XVIIe eeuw vindt men geene enkele oorkonde, die bewijst, dat deze drie instellingen ergens anders bestaan hebben tenzij te St Quintens-Lennick «tusschen de vier bruggen,» 't is te zeggen, in eenen kring van 500 m. rond de marktplaats.

* * *

Men is genoodzaakt veronderstellingen te maken nopens den oorsprong der keuze van de beschermheiligen der bovengemelde parochiën: St Pieter, St Quinten, St Marten; edoch, het is bijna waarschijnlijk, dat die keuze van Godfried komt, ten minste voor de twee eerste, en dat zij de collegiale kerk van St Pieter, te Leuven, en de kerk van St Quinten, ook te Leuven, herinnert, welke laatste parochie verheven werd in 1251, dus ten tijde van Godfried.

Wat St Quinten te Lennick betreft, het is van geen belang ontbloot hier op te merken, dat gedurende gansch de middeleeuwen en tot in 1808, de ware beschermheilige der kerk van St Quintens-Lennick Onze Lieve Vrouw was, gelijk het de oude parochiale registers der geboorten, overlijdens en huwelijken getuigen.

Het heeft dus geheel den schijn, alsof de keuze van den patroon St Quinten eerder van burgerlijke dan van geestelijke orde ware.

* * *

Terwijl hij aan de oprichting van nieuwe parochiën werkzaam was,

stichtte Godfried van Leuven, de eerste heer van Gaesbeek, de schepenbanken van Lennick, van Leeuw en van Itterbeek.

Het is opmerkenswaardig, dat de schepenen van Lennick met de parochiale verdeeling van St Quintens- en St Martens-Lennick zich niet inlieten, want van rond 1240 tot 1655 noemen zij zich gestadig « schepenen van Lennick, » zonder meer :

Van 1240 tot 1545 : « Wy schepenen van Lennick aan al degene die dese presente letteren sullen sien ofte hooren lesen saluyt... » ; van 1545 tot 1622 : « Wy schepenen van de bancke van Lennick... » ; van 1640 tot 1655 : « Wy schepenen der hooftbanck van Lennick... » ; van 1655 tot 1686 : « Wy schepenen der hooftbancke van Sint Quintens *ende Mertens* Lennick... » ; van 1686 tot 1699 : « Wy schepenen der hooftbanck van Sint Quintens *ende Sint Mertens* Lennick... » ; van 1699 tot 1793, o. a. : « Wy Gillis de Smeth, Jan Van Voorde en Aert Servranckx, schepenen der hooftbancke van Sinte Quintens en Sinte Mertens Lennick... »

Maar buiten deze kenschetsende formules waren de charters der schepenen voorzien van eenen schoonen zegel, die vijfmaal vernieuwd werd van in de XIIIe tot op het einde der XVIIIe eeuw, en waarvan de opschriften en de zinbeelden de vraag duidelijk oplossen over den voorrang of het oudere bestaan der twee Lennicken.

De eerste zegel, degene der XIIIe eeuw, werd gebruikt tot rond 1450, en hij droeg 't volgend opschrift : « *S.*⁽¹⁾ *Scabinorum de Liniaco* » ; de tweede : « *Liniaco Sancti Quintini*, » in gothische letters, werd slechts gebruikt van 1450 tot 1484 ; de derde : « *S. Scabinorum. de Liniaco. scti. Quintini 1484 3 feb.*, » in gothische letters, van 1484 tot 1591 ; de vierde : « *S. Scabinorum de Liniaco s. Quintini 91*, » in romeinsche letters, van 1591 tot 1687.

M. Alfons Wauters, in het eerste deel van zijne « *Histoire des Environs de Bruxelles*, » deelt de afbeelding mede van drie zegels van St Quintens-Lennick, maar in de derde dezer afbeeldingen heeft hij zich vergist. Het woord *Martini*, dat volgens zijne veronderstelling er moest opgestaan hebben, was er volstrekt niet op, zooals ik er mij kon van overtuigen bij middel van het onderzoek van echte afdrukken, in 's Rijks archieven genomen.

Die zegel draagt op den rand: « *S. Scabinorum. de Liniaco. scti. Quintini 1484 3 feb.* »

Het jaartal heeft hij voor *Martini* genomen.

1) S. = Sigillum - zege'.

Het eigenaardigste dezer zegels is de zinnebeeldige figuur van St Quinten, die het bijzonderste motief uitmaakt der twee oudste zegels, en deze van St Quinten en van Ste Gertrudis, die op den derden en den vierden zegel gegraveerd zijn in twee verbondene nissen.

Er is hoegenaamd geen twijfel over de echtheid van Ste Gertrudis, abdis, met de rat kruipend op den stok van den staf, op den vierden zegel, noch over de echtheid van St Quinten, martelaar, met de groote nagels in den schouder gedreven.

Er kan eveneens geen twijfel meer bestaan over de betekenis der twee beschermheiligen.

Uit den derden en den vierden zegel volgt klaarblijkend, dat de schepenen van Lennick de magistraten waren te gelijker tijd van de abdij van Nijvel, of van Ste Gertrudis, en van St Quinten; maar dewijl deze dubbele bediening slechts dagteekent van den 3 Februari 1484 (waarvan de dagteekening op den zegel zelven bewaard wordt) en daar voortijds en sedert hunne stichting door Godfried van Leuven, 250 jaren tevoren, zij hunne chartersenkelen alleen met het afbeeldsel van St Quinten siempelden, zoo volgt er uit, dat de St Quinten van de twee eerste zegels het zinnebeeld moest zijn van Godfried, gelijk de afdruk van Ste Gertrudis deze van de abdij van Nijvel was.

Deze uitleg komt zeer wel overeen met het bestaan van eene andere schepenbank te St Quintens-Lennick, deze van de « seenscepenen, » of van de « *scabini synodiales*, » waarvan eenige akten uit de XIVe eeuw bewaard zijn gebleven; die schepenen laten na de XVe eeuw geen spoor meer na.

De afdruk van voormelden derden zegel veroorlooft mij te veronderstellen, dat deze tweede schepenbank door Nijvel gesticht werd, maar dat zij later versmolten werd met de eerste, door den eersten heer van Gaesbeek gesticht.

Vorige beschouwingen toonen, dat de schepenen, die den titel voerden « van Lennick, » gedurende vier honderd jaar St Quinten uitsluitend tot patroon en tot zinnebeeld hadden.

Bij hen kwam men in beroep van zeventien andere schepenbanken en leenheerlijke hoven.

Zelfs na de verbrokkeling van het Land van Gaesbeek, en wanneer zij den titel aannamen van « Schepenen van Sinte Quintens ende Mertens Lennick, » behielden zij hunnen zetel te St Quintens-Lennick, gelijk vooreen, in hetzelfde lokaal, heden nog bestaande en toebehoorende aan de familie De Gieter, in de Brusselstraat.

Daar was het « Lombaerdenhuize, » waarover reeds spraak was in de XIVe eeuw, en dat in de XVIIe aan de familie Dronckwaert toebehoorde : « op 's lombarderde gelege in de brusselstraete tusschen 't Swynken en Geert oliviers gelege. »

Te St Quintens-Lennick was de « galgendriesch, » de schandpaal, het gevang, de halle, de markt, de « lantdeken, » de baljuw, het gasthuis.

Een brief der schepenen van Saventhem aan den kanselier van Brabant, den 10 Juni 1570, 't is te zeggen, ten tijde dat de schepenen zich nog betitelden « van Lennick, » zegt, dat zij naar St *Quintens*-Lennick als hun hoofd en in beroep gingen.

Ziehier dien merkwaardigen brief, die bevestigt, wat Gramaye reeds zegde, dat de kerk van St Quintens-Lennick de bakermat der parochiën was : « matrix parochiarum » :

« Eerw. wijze ende seer voorsinnighe Heeren, alle eer ende reverentie. Eerw. Heeren, alsoo wij Meyer ende Schepenen der Banck van Saventhem, ende Sterre-becke, ontfanghen hebben van den Meyer van Vilvorden seker Copye van de Placate ons ghenadighen Heere den Coninck om volgende der selver over te brengen de Costuymen van onser voorsz. Banck van Savelthem ende Sterrebecke, Soo is 't dat wij u Eerw. adverteren als dat die van Savelthem in Criminele saken staen onder den Meyer van Vilvorden, endedie van Sterrebecke onder die Meyerye van Campenhout, ende in alle ander saken staen die van Savelthem ende Sterrebecke conjonctim wesende een Banck immediate onder die van Sinte Quintens Lennicke, als ons hoeft alwaer wij bij appelatien betrocken worden, ende van daer te Nyvelle, ende alsoo onder de Costuyme ende Recht van Nyvelle de welcken onder de voorschreven is onder-houdende. Eerweerdighe wijze Heeren wij Meyer ende Schepenen voorschreven recommanderen ons seer ootmoedelijck in u goede gratie, uit Savelthem den 10 Junij 1570, onder stont geschreven aldus bij last van den voorsz. Meyer ende Schepenen ende was onderteekent : P. van der Schueren. »

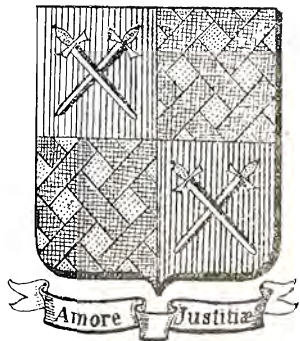
St Quintens-Lennick, 8 April 1911.

G. VELGE.

Dom Beda Regaus

Laatste proost ⁽¹⁾ der abdij van Affligem.

1718 - 1808

WAPEN VAN BEDA REGAUS

Gedurende de tweede helft der achttiende eeuw vertoonde de oude abdij van Affligem nog eene verheugende levensfrischheid, en wanneer de vernielende hand der Fransche omwentelaars ook op haar nederkwam, was haar ondergang niet die van een vervallen huis dat, tot in zijne grondvesten geschokt, door regen en tijd uitgevreten, bij eenen opkomenden rukwind ineens stortte. Aan haar hoofd immers stond een man, rijkelijk bedeeld met geestes- en ziels-gaven, die gansch toegewijd aan de hem opgedragene taak, niet alleen de stoffelijke maar ook de geestelijke ontwikkeling zijner abdij beoogde. Alhoewel de omstandigheden van dag tot dag kritischer werden, wist hij de kloosterlijke regeltucht te bewaren, en deden zijne ondernemingen de schoonste hoop koesteren voor de toekomst. Bij

1) Sedert Affligem in de « mensa » van het nieuwopgerichte aartsbisdom Mechelen werd ingelijfd (door bulle van Pius IV, gegeven den 10 Maart 1561) was de abtelijke waardigheid op den aartsbisschop overgebracht, en droeg de reguliere overste der abdij nog enkel den titel van « proost. » Deze inlijving evenwel werd eerst een voldongen feit ten jare 1569, na den dood van Karel de Croy, abt van Affligem en bisschop van Doornik. Meermalen wordt deze bulle slecht gedagteekend. Foppens in de *Opera diplomatica Miræi* II blz. 1092 geeft wel is waar den juisten datum boven aan het stuk, maar zet op het einde, naast de dagtekening : *Anno 1560*. Vandaar waarschijnlijk dat de volgende schrijvers in twijfel, ja op het dwaalspoor geraakten. Bemerkt men nochtans dat de bulle den « *stylus Annuntiationis* » volgt dan kan er geen twijfel bestaan nopens den juisten datum. De bulle zegt *Anno in carnationis dominicæ MDLX, sexto idus Martii*. Men was dus reeds werkelijk in 1561, maar volgens deze tijdrekening, in de pauselijke kanselarij gebruikt, begon het nieuwe jaar eerst den 25 Maart, dus veertien dagen later. Verder zegt de bulle : *Pontificatus nostri anno secundo*. Welnu Pius IV werd tot Paus verkozen den 26 December 1559. (Hergenröther : *Kirchengeschichte* 1907 III blz 206). De 10 Maart van het tweede jaar zijner regeering brengt ons opnieuw in het jaar 1561. Eene moeilijkheid zou men kunnen vinden in het smeekschrift dat, zoodra het besluit der Pausen bekend werd, verschillende kloosteroversten gezamenlijk indienden om de gevolgen der bulle, n. l. de inlijving, te ontkomen. Dit stuk is gedagteekend : *op den XXV dach van Meert in den jaeren duisent vijf hondert en 't sestich*. (D. Bernard (Clonen) O. S. B. *Geschiedenis der Benedictijner Abdij van Affligem* Gent 1890 blz. 205). Deze moeilijkheid echter verdwijnt, indien men bedenkt dat men in Brabant den « paaschstijl » volgde (Giry ; *Manuel de diplomatique* blz. 128) en Paschen in gemeld jaar 1561 eerst den 9 April viel.

dit alles voegde Beda nog eene ongemeene werkzaamheid op letterkundig en wetenschappelijk gebied. Ongelukkiglijk onderbrak de politieke toestand van ons land de geheele uitvoering van Beda's plannen, en kwam de Fransche Omwenteling de vruchten van zijn arbeid vernietigen. Hierdoor geraakte de verdienstvolle man zelf in vergetelheid. Alleen zijne talrijke schriften bleven bewaard, maar werden nooit in het licht gegeven; en maar weinige geschiedvorschers leerden zijne werken kennen.

Ziehier wat de geleerde Dom Pitra over dezen proost schrijft (1) : « D. Beda Regaus is voorzeker een dier mannen die het meest verdienen niet vergeten te worden, vooral in zijn vaderland. Hij beminde zoozeer zijne « bedrukte moeder van Affligem » zooals hij bij voorkeur zijn klooster noemde, dat hij vijf en zestig jaar van zijn leven besteedde, om hare oorkonden te verzamelen, haar archief te ordenen en hare jaarboeken op te stellen. Er blijven nog veertien boekdeelen over van dit werk, dat hem zoo veel moeite gekost heeft; begonnen toen Affligem, na een lange sleep van vernederingen zijn ouden luister eenigszins had herwonnen, werd het slechts geëindigd door den dood van den eerbiedwaardigen grijsaard, in 1808, wanneer de verwoesting van zijn geliefd klooster voor altijd voltrokken scheen. » Dergelijke eervolle getuigenis legde Mgr. De Ram ook af, wanneer hij het *Hafflighemum illustratum* van onzen proost « een allerge-wichtigst werk voor onze nationale geschiedenis » noemde (2). A. Wauters roemde het als « een echt Benedictijnerwerk » (3). Wij aarzelen niet, op grond van een ernstig onderzoek, er bij te voegen, dat Beda Regaus verdient gerekend te worden onder de beste geschiedschrijvers van ons vaderland gedurende de XVIIIe eeuw.

En alhoewel in 1908, ter gelegenheid van het eeuwfeest van Beda's overlijden eenige schetsen aan dezen verdienstvollen man gewijd werden(4), zouden wij in deze reeks artikelen de persoonlijkheid, het leven en de werken van Beda Regaus, nader willen doen kennen.

1) *Revue Catholique de Louvain* 1848 blz. 426.

2) *Comptes rendus de la Commission Royale d'Histoire* 1e série IV blz. 335.

3) *Histoire des Environs de Bruxelles* 1855 I blz. 477 nota.

4) D. Ursmarus Van Haver in *Mariagroet uit Affligem*. April blz. 63-80 Schrijver dezes bezorgde eene schets in de « *Vie Diocésaine* » van Mechelen 1908 blz 166-170; eene nota in de *Revue d'Histoire Ecclésiastique* van Leuven 1908 blz 116-117; en een uitgebreider artikel in de « *Studien und Mitteilungen* » der Benedictijnen van Raigern (Oostenrijk) XXXI 1910 blz 153-181. Ter vollediging der bibliographie over Beda Regaus voegen wij er bij: eene schets in de *Geschiedenis der Benedictijnerabdij van Affligem* blz. 314 en volg.; eene in gemelde *Studien und Mitteilungen* XVIII blz 116-117; eene lofrede in: D. François: *Bibliothèque des Ecrivains de l'Ordre de St Benoît*. Bouillon 1778 IV blz 178.

I. Levensschets (1).

Beda Regaus werd te Brussel geboren en den 27 November 1718 in de kerk van den H. Nicolaus gedoopt onder den naam van Martinus (2). « Zijne ouders Jacobus Regaus en Anna Margé behoorden beiden tot den rijken burgerstand der hoofdstad, en hadden derhalve het geluk op de middelen niet te moeten zien, om hunne kinderen eene degelijke opvoeding, overeenkomstig hunnen stand, te laten geven. Deze zorg echter zou weldra alleen op de schouders van Mevrouw Regaus rusten; toen zij op 19 Februari 1721 het leven schonk aan een vierde kind, dat Isabella geheeten werd, stond zij alleen in de wereld; haar echtgenoot was reeds van hare zijde weggerukt » (3). Martinus werd naar het bloeiend college der Augustijnen van Brussel gezonden en voltrok er zijne humaniora (4). Daarna legde hij zich op de studie der wijsbegeerte toe aan de Leuvensche hoogeschool. Intusschen was de tijd gekomen om eenen staat te verkiezen, en Martinus ondervond in zich een hevigen strijd. Twee tegenovergestelde gevoelens betwistten elkander de voorkeur. Zijn vurig karakter dreef hem tot het woelige soldatenleven; zijn godsdienstig hart tot de geestelijke ridderschaar. Slechts na maandenlangen strijd behield dit laatste de bovenhand en besloot Martinus zich onherroepelijk aan God toe te wijden. Maar in welke orde? Welk klooster verkiezen? Hij bezoekt verscheidene kloosters, maar vindt nergens bevrediging. Intusschen hoort hij voor de eerste maal van Affligem spreken, gaat er heen, en zie, de tot dan toe onrustige magneetnaald heeft haar rustpunt gevonden en nu verklaart hij vastberaden: « hic locus est, ubi commorari debeo » hier is de plaats waar ik moet verblijven.

1) Beda zelf heeft de bijzonderste datums van zijn leven aangeteekend in zijn *Hafflighemum illustratum* III blz. 2292 en VII blz. 1577. En alhoewel hij verder bijna nooit van zich zelven gewag maakt, toch blijkt zijne persoonlijke invloed duidelijk genoeg uit de werken door de abdijs ondernomen. Andere bijzonderheden over zijn karakter en beginselen drukt hij meermalen onbewust uit, waar hij de personen en gebeurtenissen beoordeelt, vooral in zijne geschiedkundige werken. Een blik in zijn zieleleven wordt ons o. a. verschaft op menige biadzijde zijner ascetische werken.

2) Het doopregister dezer kerk vermeldt het volgender wijze: « Anno Domini millesimo septingentesimo decimo octavo, die vigesima septima novembris baptizatus est Martinus, filius Jacobi Regaus et Annæ Margé conjugum, quem susceperunt Martinus De Doncker et Maria Matthieusens » Deze laatste was zijne tante en echtgenoot van Joannes Baptista Regaus. Over deze familie zie: *Annuaire de la Noblesse de Belgique* 23e année 1869 blz 302

3) *Mariagroet* blz, 64.

4) Over dit onderwijsgesticht zeggen Henne en Wauiers (*Histoire de la ville de Bruxelles* III (blz 550): « Dans leur collège (des Augustins) on enseignait le grec, le latin, la rhétorique, la géométrie. Pendant près de deux siècles il fut très florissant et compta jusqu'à 500 élèves, la plupart enfants de nobles ou de riches bourgeois. »

Zijne keus is gevestigd ; hij denkt reeds zijn doel bereikt te hebben. En toch welke teleurstelling, toen hij verneemt dat zijne aanvraag is afgewezen !

Om welke reden dit geschiedde, konden we niet achterhalen. Maar zijn besluit staat vast ; hij wil, hij zal er komen. Heeft hij vroeger getwijfeld, nu vervolgt hij met des te meer hartstochtelijkheid zijn doeleinde, en de bekomene weigering, in stede hem te ontmoedigen, scherpt nog meer zijn verlangen. Hij zal blijven kloppen, totdat de poort der Affligemsche abdij hem zal ontsloten worden. Acht lange maanden bleef hij kloppen, met de standvastigheid zijn karakter eigen, en dan werd hij nog eerst naar de Leuvensche hoogeschool gestuurd om zijn cursus van wijsbegeerte te voltrekken. Gedurende acht andere maanden werd zijn geduld op de proef gesteld. Intusschen schreef Martinus niet minder dan 67 brieven, hetzij aan den toenmaligen proost Odo De Craeker, hetzij aan de « Seniores » van het klooster (1).

(Wordt voortgezet)

D. VINC. COOSEMANS.

1) Verschillende dezer brieven zijn gedagteekend uit O. L. V. Lombeek, waar Martinus toen met zijne familie verbleef op het kasteel, dat door zijn oom J. B. Regaus in 1731 werd gekocht van Heer Stephanus Henricus Franciscus de Wyels. Beda heeft ons een afschrift van al deze brieven bewaard in een zijner werken, de « *Delitiæ Bedæ.* » blz. 100-130. Het valt licht te begrijpen hoe diep deze opeenvolgende weigeringen en moeilijkheden hem troffen. Meer dan twintig jaar drukt hij zich hierover nog uit in de volgende bewoordingen : « Accipe nunc etiam Clementissime Pater, alias afflictiones meas quas sustinui ad possidendam matrem meam Hafflighemum, sponsam illam cordis mei. Recordare Domine, quomodo quaerebam locum visitationis tuæ ; locum ubi cor meum loqueretur tibi ; locum ubi essem dilectus tuus. Et cum varia repræsentarentur intellectui meo, dixisti : non ibi, sed afflige te in Hafflighemo. Volavi illuc, et ecce clausa fuit janua ; repulerunt me custodes illius et centies rejecerunt me qui præpositi erant ei. O quanti lacrimarum fontes erant tunc oculi mei ! Quot gemitus misi ad coelum ! Quoties esuriente ventre ivi et redivi inconsolatus ! Tu nosti Domine, millena illa suspiria, anxietates, timores, interna bella, dum non longe a dilecta sedebam sub arbore, tanquam sub umbra alarum tuarum et non refrigerabat aestum meum, nec impetum frigoris mei tegebat. Quoties tunc probasti me, dum accendebas ignem interius et adversabantur omnia exterius ! ardebam desiderio, quaerebam quem desiderabat anima mea, et repellebas me : quaesivi de nocte et abscondebas lunam ; cucurri per diem et sol non lucebat mihi ! Quanta afflictione affligebas me dum bis scribebas mihi quia per omnes seniores Matris meæ sine spe rejectus essem ab ea et quaererem aliunde qui consolaretur me ! Tu tamen interim cor accendebas ut non desererem electam, quia multus amor oportet multum affligi. Secutus sum instinctum tuum Domine : sed major erat afflictio dum invitum mittebas me ad civitatem unde gaudens redieram, quia juvenis ibi prona est ad malum. Octo menses tenuisti me ibi in vinculis, et undique insidiae, undique lapsus, et ego timebam infirmitatem meam, quia timebam te offendere : studia illa non mihi studia, quia studebam dilectæ meæ, et tamen studia illa obruebant animam meam. Tandem vocasti me, sed quomodo vocasti me ? Dixisti : veni, sed noli venire quia ejiciam te. O dura consolatio ! Sed amanti nihil durum. Ego respondi tibi : veniam et non ejicies me, non dimittes me, quia benedicam tibi... » O. C. blz 101.

Kleudden.

Wie en heeft er hier in West-Brabant van Kleudden niet gehoord ?
Wie en heeft er niet hooren vertellen van zijn booze streken en kwade grappen ?

Hij is bekend over de geheele strook lands die gaat van 't Walenland, tusschen Dender en Dijle, naar 't Noorden over den Rupel, en zelf tot boven Antwerpen. Nergens toch schijnt hij meer onder 't volk te leven dan in ons West-Brabant. Daarom richtten we een onderzoek in om al de verspreide Kleuddensagen van heel onze streek te verzamelen en uit te geven. Wij zijn reeds in het bezit van een vijftigtal verschillende sagen, voor de negen tienden onuitgegeven. Onze medewerkers teekenden ze op uit den volksmond. Wij sturen hen hier onzen besten dank toe, en hopen dat er in eenige onzer voorname gemeenten nog welwillende medewerkers zullen gevonden worden, opdat onze verzameling zoo volledig mogelijk zou zijn. Die nog iets weet of iets vindt, moet het ons sturen ; zelfs de minste bijzonderheid zal met dankbaarheid ontvangen worden.

Over den oorsprong, de gedaanten enz. van Kleudden gaan we in dit inleidend woord niet spreken. Wij zullen onze beschouwingen over dezen kwelgeest geven, na al de oorspronkelijke sagen aangehaald te hebben.

Dat het geloof aan Kleudden bij onze eenvoudige buitenlieden nog diep ingeworteld zit, - dieper als men soms meent, - hoeft ternauwernood gezegd te worden. Ik heb vertellers aan het woord gehoord die beefden en rilden als een riet als zij die histories uiteendeden.

Wij laten nu het woord aan onze medewerkers. De fantastische rijkdom der volksinbeelding en de dichtende geest onzer landlieden zal men, op treffende wijze, uit deze sagengalerie zien te voorschijn komen.

E. S.

1. Kleudden doet hem dragen en doodt eenen ganschen stal paarden.

In Sinte Pieters-Kapelle bij Edingen en vooral in Bever bij Eessen, vlaamsche gemeenten van Henegouw is Kleudden vooral bekend. Daar verschijnt hij onder de gedaante van een vurig veulen met eene keten aan den hals; van daar : « Kleudden met zijn keten. » Hoort men er 's avonds een getingel of een klinkend gerucht dan is het van den ouden man tot den kleinen bengel, gemeend of niet gemeend, uit gewoonte of uit schrik, « Hoort, Kleudden met zijn keten ! »

Vele inwoners dier dorpen gelooven aan die verschijning, die, zeggen zij, u niet zal schaden zoo gij ze met vrede laat, maar u alle ongelukken aanzet, zoo gij het durft wagen ze te storen. Een oude pachter van Sint Pieters-Kapelle, afkomstig van Bever, vertelde mij het volgende over Kleudden met zijn keten.

« Ik was een knaap van nauwelijks vier jaar oud. Mijn vader woonde het pachthof genaamd «Hoeve Wannes» gelegen voorbij «de Drankkuip» (pachthof en herberg) te Bever. Zekeren dag viel een onzer paarden ziek. 's Avonds toog m'n vader naar Galmaerden om den paardenmeester. Deze was afwezig en bleef weg. Vader, 't lange wachten beu, besloot te vertrekken. Het was omtrent 11 uren toen hij huiswaarts toog. Wanneer hij een kwaartuurs op gang was, hoorde hij achter zich het gerucht van een stormend paard. Hij zette zich van kant en hoe meer het dier naderde, hoe meer het trappelen gepaard ging met het rinkelen eener ketting. «Kleudden, met zijn keten» zei mijn vader en hij sloeg zich een kruis.

«Toen Kleudden onze peere ingehaald had, sprong het veulen in de beek, die nevens den weg vloeide en daar m'n vader staan bleef, verzette het ook geen voet meer. Toen ging peere voort en 't veulen vergezelde hem en deed z'n keten rinkelen. Op gansch den weg was geen enkele woning meer gelegen, en de «Hoeve Wannes» was nog driekwaartuurs wijd. Peere kreeg schrik en in z'n benauwdheid sprong hij op den boord der beek, sloeg met zijn stok naar het veulen en wilde het wegjagen. Doch Kleudden begon vervaarlijk te briesschen, sprong uit de beek, zette zich op zijn twee achterste pooten, sloeg zijne twee voorste op vaders schouder en drong hem voor zich de beek in. Daar stootte Kleudden zoolang mijn vader, dat deze met het veulen op den rug, zich verplicht zag het op eenen loop te zetten, tot aan den grooten put der pachthoeve en immer door de beek, t' halven met water gevuld. Aan den put gekomen, waar de beek doorliep, liet Kleudden peer los en sprong den stal in bij de paarden. Vader stooft den huize in en toen moeder, hem zoo gesteld ziende, vroeg waar hij vandaan kwam en wat er voorgevallen was, bestatigden wij dat hij de spraak verloren had. Toen 's anderdaags morgens om 3 uren de haan over het neerhof kraaide, hoorden wij een paard in stormpas de pachthoeve verlaten en vader herkreeg het spraakvermogen. Sidderend vertelde hij ons zijn wedervaren en samen togen wij naar den stal. Daar vonden wij onze vier paarden dood op den vloer liggen, zonder een uitwendig letsel.

«Weinige stonden nadien kwam de barbier (paardenmeester) toe en riemde de paarden open. Hun lijf was vol kleine slangen. En dat is waar

gebeurd, meester ; ge moogt mij vrij gelooven » besloot de na-zestig-jaar nog-huiverende-pachter.

Hey-Kruis.

G. De Clercq, onderw^r.

2. Kleudden draagt een boerenknecht naar huis ⁽¹⁾.

Een knecht van het pachthof van Bouchout te Meysse had zich op eenen zondag te Wemmel wat laat vermaakt. Onderwege, toen hij voorbij het pachthof van Kerselaars ging, schoot Kleudden onder zijn beenen onder de gedaante van 'nen witten hond en liep met hem over dun en dik door het veld, omtrent eene halve uur ver. Aan de poort van 't pachthof van Bouchout zette hij hem af en verdween.

Meysse

H. VAN DIEVOET.

3. Kleudden draagt een pikker.

Op eenen warmen zomernacht gingen drij pikkers naar het veld, om het werk, dat zij in den dag om wille van de hitte hadden moeten staken, voort te zetten. De maan was nog niet opgestaan en zij konden niet goed zien. Daarom besloten zij hunne kleeren uit te doen en een weinig neder te zitten tot het klaarder werd. Nauw lagen de kleeren daar of zij hoorden in de verte, een gerammel van een ketting, en dat kwam nader en nader en eindelijk op de plaats waar de kleeren lagen. Een van de pikkers stond op en wilde naar de kleeren kijken ; maar die lagen daar rustig en hij zag niets ; het gerammel duurde evenwel voort.

Intusschen werdt het nog donkerder en in de verte begon het te donderen ; en de pikkers besloten naar huis te gaan, want zij ondervonden dat zij toch niet zouden kunnen arbeiden. Nauwelijks hadden zij hunne kleeren aangetrokken, of het gerammel kwam in eens en snel nader ; en er vaarde iets tusschen de beenen van een der pikkers en het liep met hem voort. Deze schreeuwde zoo luid hij maar kon : « Kleudden, Kleudden ! Slaat toe, slaat toe ! Ik zit er op ! »

Maar de anderen lachten hem uit ; want zij zagen hem wel voortrijden, doch konden Kleudden niet erkennen ; hij had zich onzichtbaar gemaakt. En hoe meer zij lachten hoe erger het met den eersten toeging en hoe gruwelijker hij schreeuwde ; want hij voelde wel op wiens rug hij zat. Kort en goed, hij moest zoolang mede, tot dat hij aan een vijver kwam. Daar sprong Kleudden in en hij liet den man halfdood in het gras liggen.

1) Deze geschiedenis werd aan onzen medewerker over 45 jaar door den held zelf, die toen een bejaard man was, verteld.

En als de anderen nu bijkwamen zagen zij wel dat het gemeend was. Ook hebben zij sedert dien tijd niet meer gespot, als zij 's nachts iets ontmoetten.

(Te Koekelberg opgeteekend uit den volksmond door Wolf (1)).

4. Kleudden vaart met een koewachter in de lucht.

Een boerenknecht van Eversem (onder Meysse) vertelde mij krachtadig het volgende : « Toen ik als koewachter diende op eene hoeve te Sempst werd ik op 'nen avond opgenomen door Kleudden. Hij ging met mij vliegen in de lucht en ik zat scherlings op zijnen rug. Ik had bijna een groot ongeluk voor, want ik bleef met mijne voeten aan het kruis van den toren van Eppeghem hangen zoodat ik zoo naar van Kleudden zijnen rug rees. »

(Meysse : Uit den volksmond opgeteekend door H. VAN DIEVOET.)

5. Kleudden betoovert de pap.

Diezelfde persoon, die Merten heette, blijkt wel meer dan eens met Kleudden te doen gehad hebben. Hij vertelde nog de volgende historie : « Op 'nen avond kwam ik t'huis van mijn werk en als ik binnen kwam zei mijn wijf : « Merten, er zal in 't kort iets « schraboubel » gebeuren : Dezen achternoen is Kleudden in huis geweest ! Een groote zwarte kat, met een koppeloogen gelijk blinkende lanterens, kwam hier binnen geloopt. Uit hare oogen, ooren, bakkes en neus kwam vuur gesprongen. Zij schoot eerst naar den « berrebank(2) » en brak er vijf « sjatten » die daar ineengezet stonden. Dan is zij al huilen door de schouw verdwenen. » En inderdaad, denzelfden avond nog, speelde de deugniet hier zijn perten.

Mijn vrouw had boekweitpap gezoden en als ze er met den houten pollepel wou in scheppen was de pap zoo stijf dat zij er niet kon door-douwen. Ik probeerde ook, maar ik kon nog veel minder dan mijn wijf. De ijzeren pot met pap stond in huis op den vloer. Ik deed mijn blokken uit en ging met mijn zokken op de pap staan en ik zakte er nog niet door, - zoo stijf was zij !

Id.

(Vervolgt)

1) Wolf : Niederländische Sagen, n° 488. Hij geeft echter Lodder op in plaats van Kleudden. Met A. De Cock en I. Teirlinck (Brabantsch Sagenboek I b. 89) meenen wij dat er hier wel eene vergissing vanwege Wolf zal zijn. Te Koekelberg spreekt men immers altijd van Kleudden.

2) Berrebank (hier mannelijk), eigenlijk bordebank (van bord : kom ?) gemetste bank in oude keukens waar het keukenkatijl op staat.

Onze plaatsnamen

(Vervolg van blz. 47.)

Baerdeghem. — A. Wauters maakt hiervan ⁽¹⁾ huis der Barden. Maar hij vergeet dat de namen op *-ghem* van germaanschen oorsprong zijn en dat de Barden enkel bij Keltische volkeren bestonden. Volgens anderen ⁽²⁾ zou men den oorsprong moeten zoeken in het saxisch (!) woord *bord* of *bard* en dan zou Baerdeghem beteekenen : eene plaats die vruchtbaar is aan graan. (!) Noch het eene, noch het andere is aan te nemen. Nog eens, de namen op *-ghem* hebben allen als grondnaam eenen persoonsnaam. Eene vroegere schrijfwijze was *Bardenghem* o. a. in oorkonden van 1240 en 1243 ⁽³⁾. Dit is alweer de klankverzwakking van een vroeger *Bardinghem*, de woonplaats der kinderen van den Germaan *Bardo*. Deze naam kan beteekenen « De gebaarde » of ook « De man met de bijl. » Men vindt hem nog in de plaatsnamen : *Bardingthorp* in de omstreken van Detmold, *Bar-dinkhof* te Aalten in Gelderland ⁽⁴⁾, misschien ook in *Bertinghem* (bij Boulogne in Fransch Vlaanderen met umlaut van a/e en verscherping der tandletter d/t).

Betteghem is de naam van een schoon en groot hof te Zellick. Er is reeds språk van dit hof in een diploma van 1130 ⁽⁵⁾. De spelling is daar : *Bettenchem*, komende uit andere vormen **Bettingahem* met omklank a/e uit *Battindahem*. Hier hebben wij eene afleiding van den eigen naam *Bado*, waarnevens *Bato*, *Baddo*, *Batto*, *Bado* enz. uit gem. *Badhō* = kamp gerecht. Men vergelijkte hierbij *Betecom*, (Brabant) uit **Batingahem*, *Battighen* (Fransch Vlaanderen) *Bettinghen* bij Steinfort (Groot Hertogdom Luxemburg), *Bettegem* (in het Triersche, Duitschland) enz.

Beyghem. A. Wauters ⁽⁶⁾ verklaarde eenvoudig weg : « woonplaats der bijen », zonder te letten op de *ey* van het woord, en zonder te denken dat onze voorouders zoo iets kortaf eenen biekorf of eene biehalle zouden genoemd hebben.

1) Op. cit. I p. 522.

2) Ernst : Histoire du Limbourg. t. I : p. 221. Cit. bij A. Wauters.

3) De Marneffe. Cart. Affl. : CDXL en DXXII

4) cf. J. Claerhout : Woorden en Oorden (Bijblad van 't Belfort 4 jaar n° 4. Nov. 1895) (b. 62)

5) Wauters : op. cit. I. p. 374.

6) Op. cit. II, 263.

De oudst gekende schrijfwijzen vertoonen ons nog de *n* van den uitgang *-inga*. Deze zijn ; *Beingem* of *Beinghem* (1162. *Documents extraits du cartulaire de Grimberghen*, b. 6 ; 1170 *Cartul. Afflighem*, CXXXIX ; 1234, ib. CDXXX). Eene kamerijksche akte van 1234 (*Cart. Affl.*, CDXXX) geeft den geromaniseerden vorm *Beegien*. Het dichtst bij den oorsvorm schijnt mij *Beinghen* te staan, in eene akte van 1212 (*Cart. Affl.*, CCLXXI).

Inderdaad onze tweeklank *-ei* komt meestal voort uit het vokaliseeren van *-agi* en *-egi*. Degenen die met de regels onzer taalkunde een weinig vertrouwd zijn kennen dit verschijnsel (¹).

Wij mogen dus met zekerheid *Beyghem* afleiden van **Bekingahem*. Men vergelijkte hierbij de Duitsche plaatsnamen *Beinheim* uit *Bigenheim*, naast *Beingaheim* en *Beinberg*. De ontwikkelingsgang van ons woord was : **Bekingahem* (of **Bigingahem*, en dan de eerste *i* doen overgaan tot *e* onder invloed van umlaut), daarna : **Beiengehem*, *Beinghem* (zie de schrijfwijze van 1212), *Beinghem*, *Beyghem*,

De mannelijke persoonsnamen *Bigo*, *Bego*, *Beco* enz., naast den vrouwelijken naam *Bega* of *Begga* (cfr. de bekende heilige van dien naam dochter van *Pepinus van Landen*) komen voor in *Förstemann's* lijst.

Bijzeghem, een gehucht onder *Neder-Over-Heembeek*, vinden we vroeger geschreven *Bisenghem*, (1286) (²) uit een vroeger **Bisingahem*, woonplaats der afstammelingen van den Frank *Biso* ; immers *ij* is de natuurlijke ontwikkeling der *Mdn.* lange *i*.

(Wordt voortgezet)

J. LINDEMANS.

Vraag

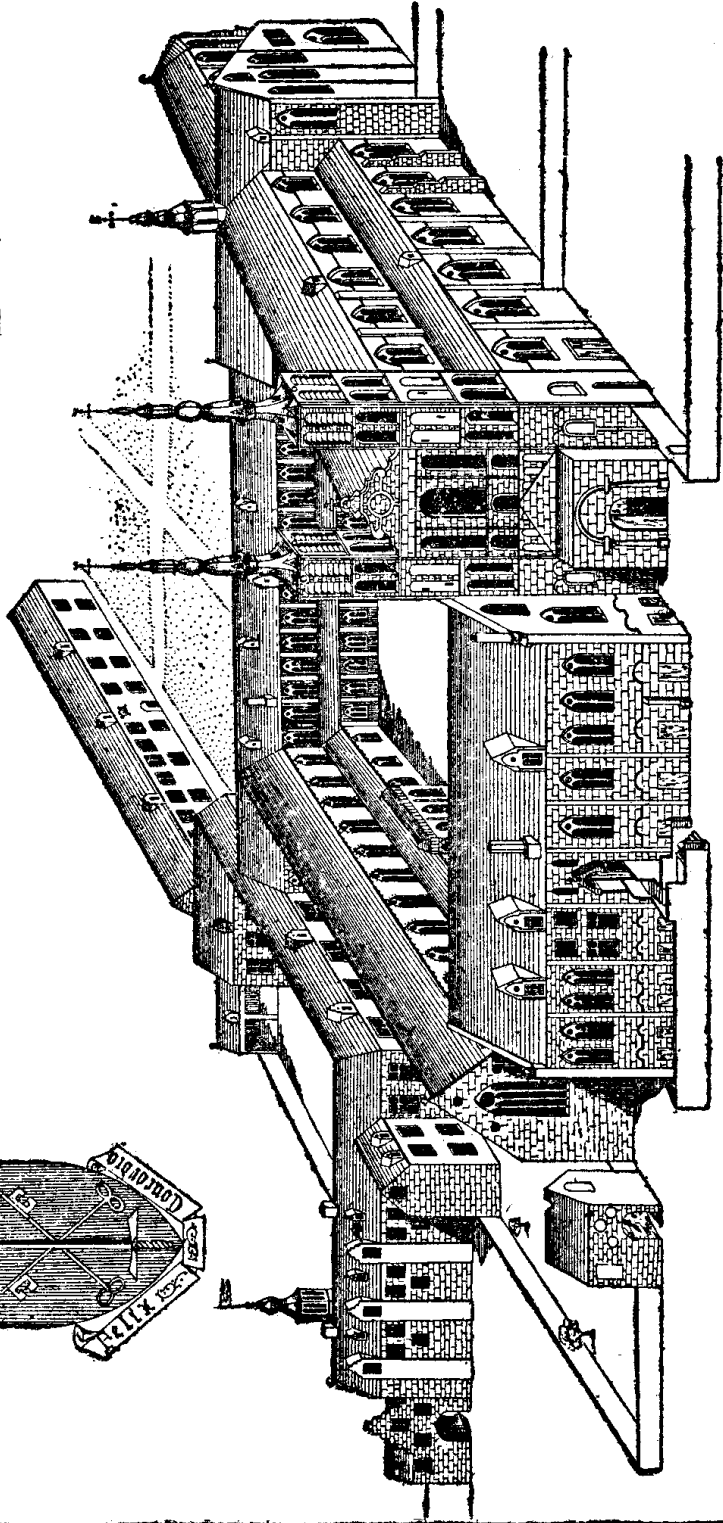
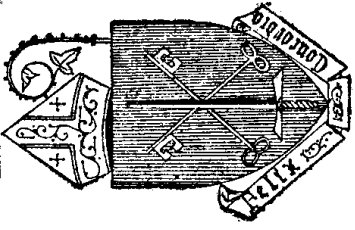
Na het verschijnen van ons artikel over de vogeltaal in *West-Brabant* zijn ons nog eenige schoone vogelspreuken toegekomen. Wij stellen nogmaals de vraag of er, buiten de reeds aangehaalde, nog andere bekend zijn. Varianten mag men ook aangeven. Wat er nog mocht toekomen om onze verzameling te volledigen zullen we in een volgend nummer dan gezamenlijk laten drukken.

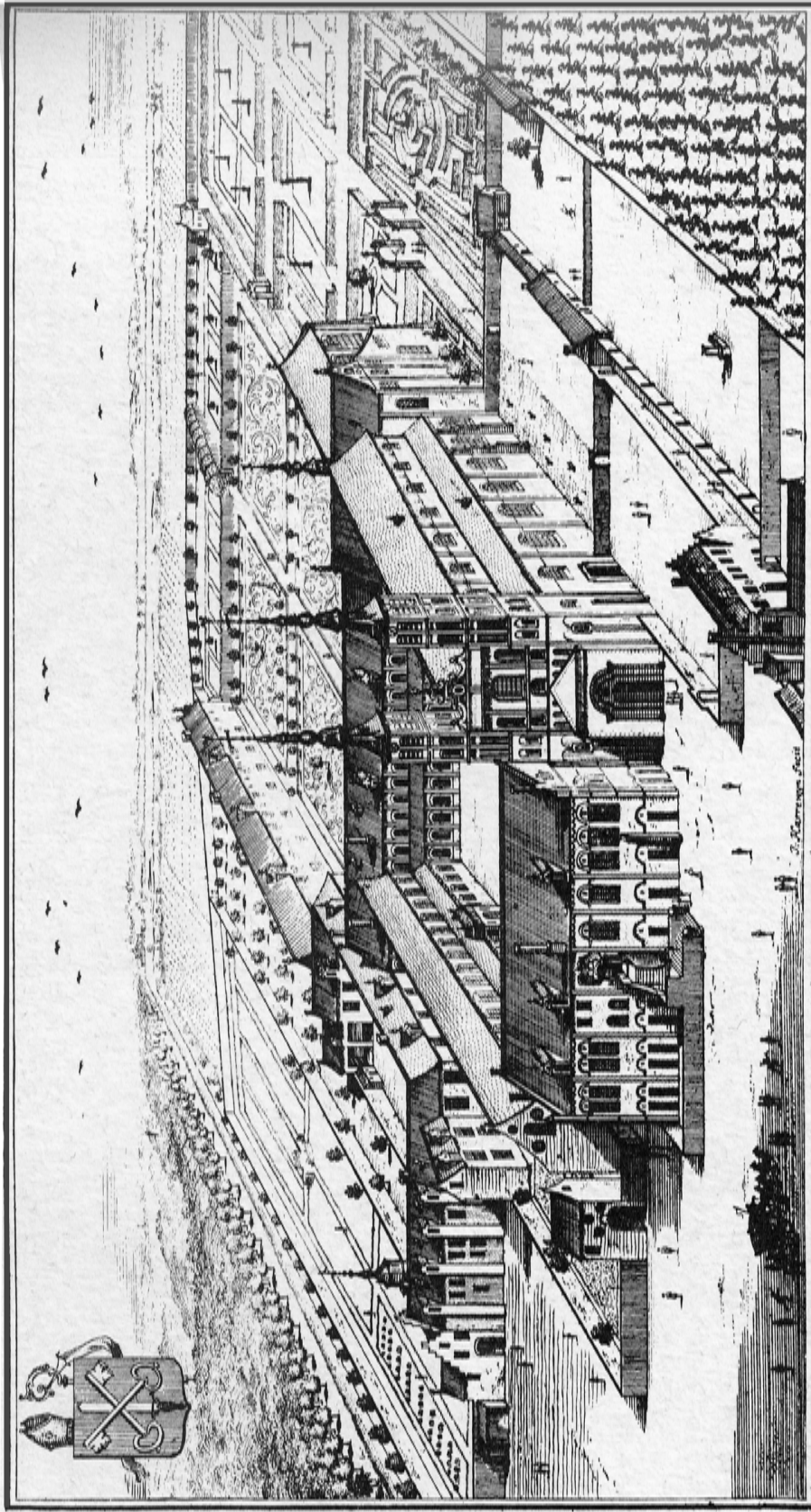
E. S.

1) Zie *Dr J. te Winkel : Geschiedenis der Nederlandsche Taal* (Culemborg. 1901). Wil men een paar voorbeelden van dit verschijnsel ? Men heeft : gezegd naast gezeid, gelegd naast geleid, pegelen naast peilen, meid naast maagd (magid) ; vgl. nog *ei*, Eng. : *egg*, *zeil*, Hoogd. : *Segel'* enz.

2) « In loco qui dicitur Bisenghem inter Laken et Conincsloe » cit. bij *Wauters II. 388.*

De oude Abby Amstgen. Volgens Lirroy

Afzigem Primaria Brabantie Ord. S. Bened. Abb.

bijgevoegd in 2015

bron: internet

Inhoud

<i>De Schepenen van Lennick</i>	G. VELGE.
<i>Dom Beda Regaus</i>	D. VINC. COOSEMANS.
<i>Kleudden</i>	* *
<i>Onze plaatsnamen</i>	J. LINDEMANS.

HUISELIJKE SCHIKKINGEN :

1. — Elk medewerker is verantwoordelijk voor zijn opstel.
2. — Niet geplaatste bijdragen worden slechts op aanvraag teruggestuurd.
3. — De medewerkers ontvangen kosteloos 25 exemplaren van de aflevering waarin hunne bijdrage verschijnt ; dit echter alleen op aanvraag gestuurd bij het opzenden der bijdrage naar den opstelraad. (Adres : *Bureel van « Eigen Schoon » te Opwijk*). Voor overdrukken of meer exemplaren van de aflevering make men overeenkomst met den drukker.
4. — Afzonderlijke nummers kosten voor niet-inschrijvers 0.50 fr. Te bevragen op het *Bestuur van het Davidsfonds te Assche*. Inschrijvingen, klachten, enz. moeten ook op ditzelfde bureel toekomen.
5. — Boeken waarvan een exemplaar aan de Redactie gezonden wordt, zullen besproken worden indien zij met het karakter van het tijdschrift overeenstemmen ; andere worden enkel aangekondigd.

